

اشاره

اطلاع‌رسانی، شاید اولین وظیفه فصلنامه رسانه باشد. هرچند تک تک صفحات رسانه در صدد ایفای چنین نقشی هستند، اما کثرت مطالب چاپ شده در روزنامه‌ها و نشریات داخلی درباره موضوعات مختلف مربوط به وسایل ارتباط جمعی، مخصوصاً مطبوعات که زمینه‌کاری ما و موضوع مورد علاقه مخاطبان رسانه است، ما را بر آن داشت تا صفحات ویژه‌ای را به این امر اختصاص دهیم. به عبارت دیگر سعی داریم در این بخش، شما خواننده گرامی را با مسائلی که دیگر نشریات نیز در زمینه وسایل ارتباط جمعی و مطبوعات مطرح می‌سازند، آشنا سازیم. آنچه در ادامه می‌خوانید ابتدا مقاله‌ای است از روزنامه سلام که به ضرورت چاره‌اندیشی برای مطبوعات سطحی‌نگر و مبتذل پرداخته و تأکید کرده که مبادا این نشریات که اخیراً فعالیتشان گسترش یافته، ویرترین مطبوعات دولت آقای خاتمی قلمداد شوند.

مطلب دوم از روزنامه فردا انتخاب شده که مشکلات توزیع جراید را از نگاه شرکت‌های توزیع‌کننده جراید، دکهداران و مسؤولان حمل‌ونقل بازگو می‌کند. و مطلب آخر، خلاصه نتایج تحقیق پیرامون رابطه مجلات تخصصی و ارتقای متخصصان در ایران است که از مجله مجلس پژوهش انتخاب شده است.

ضرورت چاره‌اندیشی برای نشریات سطحی‌نگر

عضلاتی نظیر روش و ادبیات خشونت و تخریب (در نقد و انتقاد یکدیگر و یا حتی حمایت از کسی یا چیزی)، آستانه پایین تحمل‌پذیری، ضعف یا فقدان نهادهای مستقل و نیرومند مطبوعاتی، سطح نازل مطبوعات تخصصی، روستایی و محلی، اقتصاد ضعیف و سست مطبوعات و بالاخره آفت سطحی‌نگری، عامه‌پسندی و ابتذال در بعضی هفته‌نامه‌ها از جمله علل و عواملی هستند که رشد موزون و مطلوب مطبوعات را کند و یا در پاره‌ای موارد جداً به مخاطره می‌افکند.

اینک که پس از طی برهه‌های حساس در عمر ۲۰ ساله انقلاب ۲۲ بهمن و به‌ویژه در پی حماسه دوم خرداد در نقطه‌ای طلایی و عصری جدید و پرطراوت قرار گرفته‌ایم جا دارد سؤال کنیم چشم‌انداز توسعه مطبوعات در دولت جدید دقیقاً چیست؟ تابلو و ویرترین مطبوعات دولت آقای خاتمی چیست و چه باید باشد؟! دیدگاه‌ها، ایده‌آل‌ها و بالاخره برنامه‌های مدیریت مطبوعات کشور و رئیس‌جمهور محترم و افراد و شخصیت‌های اندیشمند و متفکر و دلسوز جامعه در حوزه رسانه‌های ارتباط جمعی که ناظر بر آسیب‌شناسی جدی مطبوعات و حل مشکلات یادشده باشد، کدام است؟! در میان نکات فوق آنچه در این مرحله مورد نظر است پاسخ دادن به این پرسش است که تابلو یا بهتر بگوییم ویرترین مطبوعات دولت آقای خاتمی چیست یا چه باید باشد! در بیان پاسخ و همچنین بررسی پیرامون سؤال فوق لازم

در دنیای امروز کمیت و کیفیت مطبوعات شاخص و معیار روشنی برای سنجش رشد و توسعه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی جوامع محسوب می‌شود. تنوع مطبوعات از حیث گرایش‌های سیاسی و فرهنگی و کثرت آنها هم از لحاظ تیراژ و زمینه انتشار ملاک روشنی است که بلوغ و رشد فرهنگی اجتماعی و سیاسی جامعه را در معرض قضاوت قرار می‌دهد. پرواضح است که کثرت‌گرایی مطبوعات برحسب حدود و معیارهای قانونی در هر جامعه تعریف و تبیین می‌گردد و سلیقه فردی در تعریف و یا تحدید تنوع گرایش‌های سیاسی و فرهنگی جایگاهی ندارد و یا بهتر بگوییم نباید داشته باشد.

پس از پیروزی انقلاب ۲۲ بهمن و شکسته شدن دیوار استبداد و اختناق شاهنشاهی، جامعه ما راه پیشرفت و توسعه فرهنگی و سیاسی را از طرق گوناگون منجمله از طریق مطبوعات متنوع و گسترده آغاز کرد. برهه پس از انقلاب و همچنین دوره پس از جنگ تحمیلی هر یک دورانی متمایزی بودند که در خلال آن تحولات قابل توجهی در عرصه توسعه مطبوعات رخ داد اما باید اذعان کنیم که مطبوعات کشورمان تاکنون به دلایل عدیده به‌ویژه شرایط دشوار چند سال اخیر متناسب با افزایش نیازها و ظرفیت‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی جامعه به پیشرفت مطلوب و چشمگیری نایل نشده‌اند. چه بسا در بیشتر زمینه‌ها شاهد آسیب‌ها و رشد موانع در جامعه مطبوعات هستیم. این آسیب‌ها با توجه به شرایط متغیر جامعه فرصت بروز و ظهور جدی پیدا کرده‌اند.

یادداشت سیاسی

حدود و رسالت مطبوعات

م. جعفری

■ باید ببینیم تاילו یا بهتر بگوییم ویتترین مطبوعات دولت آقای خاتمی چیست یا چه باید باشد؟

حریم حقوق عمومی را آشکارا نقض می‌کنند که جا دارد در چارچوب قانون با متخلفان قاطعانه برخورد شود. نمونه این تخلف اخیراً از سوی یک هفته‌نامه انجام گرفت که تصاویر مندرج در آن و همچنین شماره‌های قبلی آن مایه تعجب گردید. خوشبختانه طبق اخبار واصله پی‌گیری‌های قانونی برای جلوگیری از انتشار این نشریه در حال انجام است. گفتنی است نشریات مبتذل و به عبارتی عامه‌پسند، بخش کوچک (معادل ۴ درصد مطبوعات) و در عین حال تأثیرگذار، از دیرباز به معضلی در جامعه مطبوعاتی تبدیل گشته‌اند. این نشریات در این اواخر با پرداختن افراطی به اخبار حوادث، سینمایی و ورزشی و به کار بردن تصاویر مبتذل و تیتزه‌های کذب و انحرافی و مطرح نمودن معدود گروه‌های منحرف و فاسد در جامعه و تبدیل کردن نشریه به تریبون این افراد، در کنار کسب سود سرشار، آثار زیانباری بر جامعه وارد می‌کنند. اگرچه درباره عوامل و دلایل رشد نشریات سطحی‌نگر و مبتذل و کارکرد آنها در جامعه نظرهای متفاوت و بعضاً متضادی وجود دارد، اما همگان درباره این موضوع که بایستی با عوارض مخرب مطالب آنها برخورد شود اتفاق‌نظر دارند، ولی موکداً محور برخورد با این تخلفات بایستی برمدار قانون باشد.

بخشی از دست‌اندرکاران این نشریات افراد سطحی کم‌مایه‌ای هستند که بعضاً از بقایای دست چسند مطبوعاتچی‌های دوران شاهنشاهی‌اند. این افراد به شکل باندهای غیررسمی با روش اجاره کردن هفته‌نامه‌ها از برخی مدیران مسؤول (ظاهراً اصلاح) به فعالیت می‌پردازند. بدین ترتیب ضمن کسب سود مادی برای خود و اندکی هم برای موجر! (صاحب امتیاز و مدیرمسؤول نشریه) از انجام هر اقدام و روش ناپسند مطبوعاتی که به افزایش تیراژ نشریه‌شان منتهی شود فروگذار نمی‌کنند.

ناگفته نماند وجود مفاسد در مطبوعات خود نشانه وجود ناهنجاری‌های بزرگ در بخشی از جامعه است که بروز مشخص آن را در برهه کنونی در مطبوعات می‌توان نظاره کرد.

است به عواملی اشاره شود که به ضعف‌ها و بیماری‌های (درون) جامعه مطبوعات ارتباط بیشتری دارد:

۱. رواج روش‌های غیراخلاقی و تخریبی چه در زمینه نقد و انتقاد و چه در زمینه دفاع و حمایت.
۲. رواج نشریات مبتذل که از دیرباز در طیف محدود نشریات عامه‌پسند و سطحی‌نگر جایگاه خاصی پیدا کرده‌اند. در مورد عامل اول باید گفت پس از حماسه دوم خرداد شاهد آن هستیم که مطبوعات (سیاسی) در فضا و شرایط با طراوت جدید در خصوص موضع‌گیری نسبت به دولت دچار دگرگونی شده‌اند.

آن دسته از معدود مطبوعاتی که پیش از انتخابات حامی آقای خاتمی و منتقد نسبت به دولت وقت بودند به رویکرد حمایت توأم با انتقاد روی آوردند که روش پسندیده‌ای است. مطبوعاتی که حامی جناحی خاص بودند و بیشتر حامی دولت وقت و مخالف آقای خاتمی بودند به دو دسته تقسیم شدند.

دسته‌ای روش انتقادی نسبتاً منصفانه‌ای را در پیش گرفتند ولی دسته‌ای دیگر به تداوم روش تخریبی پیشین پرداختند. با وجود همه عوارض منفی که روش تخریبی در انتقاد در بردارد، نفس وجود چنین فضایی آثار خوب و مفیدی نیز در پی دارد. جامعه رشید ما و بلکه افکار عمومی برای یک‌بار هم شده مشاهده می‌کنند که می‌شود رئیس‌جمهور را به باد انتقاد تخریبی گرفت و در عین حال مقدسات هم سرجای خود محفوظ و محترم بماند! می‌شود به یک وزیر در یک مطبوعه‌ای لقب «لعنت‌الله علیه!» داد و کسی هم متعرض آن نشریه نشود! اگر دولت جدید نتواند کاری برای توسعه مطبوعات انجام دهد اما همین روحیه را حفظ و ادامه دهد برای رشد مطبوعات بهترین سرمایه‌گذاری را کرده است.

صد البته روش انتقاد غیرمنصفانه و تخریبی آثار بدی هم در پی دارد که پیش از همه گریبان عاملان آن را خواهد گرفت و چه خوبست منتقدان در روش انتقاد خود تجدیدنظر کنند که به نفع همه است. در هر حال وجود چنین روحیه‌ای در دولت جدید و شخص رئیس‌جمهور که تاسی به راه و رسم ائمه علیه الاسلام در برخورد با مخالفان است. جای تقدیر و تحسین دارد و افتخار آن نیز زیننده سیمای «توسعه مطبوعات دولت آقای خاتمی» است.

اما در مورد نکته دوم که جای نگرانی دارد رواج محسوس مطالب و تصاویر مبتذل و سطحی در بعضی از نشریات و هفته‌نامه‌هاست. در صورت سستی و عدم برخوردی جدی و قانونی با مدیران مسؤول این نشریات از ناحیه مدیریت مطبوعاتی کشور و قوه قضائیه این پدیده خدای ناخواسته به عنوان ویتترین مطبوعات دولت جدید از ناحیه افراد ناآگاه یا مغرض مطرح خواهد شد.

مطالب و تصاویر مبتذل این نشریات در پاره‌ای موارد

■ در صورت سستی و عدم
برخورد جدی و قانونی با
مدیران مسؤوول نشریات
مبتذل و سطحی‌نگر، این
پدیده خدای ناخواسته به
عنوان ویتترین مطبوعات
دولت جدید از ناحیه افراد
ناآگاه یا مغرض مطرح
خواهد شد.

■ مقابله و درمان این
ناهنجاری‌ها به عنوان
میراث گذشته از وظایف
دولت آقای خاتمی است.

صدالبته علل پیدایش و رشد و نمو این قبیل ناهنجاری‌ها را که در مطبوعات بروز یافته نباید در شرایط پس از دوم خرداد که خیلی پیش از آن و طی سالیان گذشته جست‌وجو کرد؛ آنجا که فضیلت سیاسی شدن و مشارکت سیاسی مردم و گروه‌ها عملاً تقبیح می‌شد و هزینه ورود در صحنه سیاسی و پرداختن به مسایل جدی جامعه را سرسام‌آور کردند، آنجا که به بهانه مبارزه با تهاجم فرهنگی و ابتذال فرهنگی به حذف نیروی مسلمان و دلسوز در مناصب فرهنگی کشور پرداختند و به جای حل مشکل به تسویه حساب سیاسی پرداختند و با روش‌های صوری و سطحی عملاً به ادامه حیات جریان‌های فاسد در جامعه کمک گردید، آنجا که به جای ترویج فرهنگ اصیل اسلامی به ترویج روش خشونت برای رفع مشکلات در جامعه مبادرت ورزیدند، آنجا که به جای استفاده صحیح از نیروهای متفکر و دلسوز به خویش پروری روی آوردند یا آنجا که به جای تکریم ارزش‌ها مانور تحمیل‌گرایی را تشویق کردند و...

در هر حال و با صرف نظر از آنچه گذشت، مقابله و درمان این ناهنجاری‌ها به عنوان میراث گذشته از وظایف دولت آقای خاتمی است! همراهی همگان اعم از اندیشمندان دلسوز و مطبوعات متعهد برای درمان آنچه که در مطبوعات سطحی‌نگر بروز یافته عامل و گام مهمی است که در کنار برخوردهای قانونی امید است به حل این معضل بینجامد.

در پایان باید گفت، وجود ناهنجاری‌های پیش گفته در مطبوعات سطحی‌نگر نباید به منزله مذموم دانستن آزادی مطبوعات و فضای بازسیاسی، اجتماعی تلقی شود و راه برخورد با این معضل را در برخوردهای ناصواب و غیرقانونی یا احیاناً تحدید آزادی مطبوعات جست‌وجو کرد. بلکه راه اصولی تشویق و ترغیب فضیلت‌ها و ارج نهادن به انگیزه‌های برتر در میان جامعه به‌ویژه جوانان است که شکوفایی آن به نوبه خود مستلزم تحمل زحمات و هزینه‌هایی نیز هست. □

م. جعفری

روزنامه سلام - ۲۵ بهمن ۷۶

توزیع جراید

در ناهماهنگی دستگاه‌ها

توزیع مطبوعات در ایران، در سال‌های اخیر مشکلاتی برای هر سه قشر مرتبط با آن (ناشران، مخاطبان و توزیع‌کنندگان) در پی داشته، هرکدام انتقاداتی نسبت به آن دارند.

جعفری، مدیرعامل یکی از شرکت‌های توزیع جراید کشور، می‌گوید: افزایش کمی نشریات با فضای محدود دکه‌ها متناسب نیست، به علاوه برخی از فروشندگان جراید به دلیل افزایش تورم در سال‌های اخیر، به ناچار تن به عرضه محصولات غیرفرهنگی می‌دهند. در حال حاضر، حدود ۶۰۰ نشریه در ایران منتشر می‌شود و این با فضای چندمتری دکه‌ها همخوانی ندارد.

وی با اشاره به کمبود امکانات مالی در بخش توزیع، تأکید می‌کند که باید پول بیشتری در اختیار تعاونی‌های توزیع قرار گیرد تا آنها فضای مناسبی برای عرضه نشریات در نظر بگیرند و دست‌کم بتوانند از «شر» کارکنان شهرداری خلاص شوند! چون آنها، نشریاتی را که بیرون از دکه‌ها قرار می‌گیرد جمع‌آوری می‌کنند، در حالی که حدود ۴۰۰ تا ۵۰۰ هزار تومان بابت دکه‌ها از دکه‌داران می‌گیرند، ولی دکه‌های مطبوعات مقاومت لازم را ندارند و در برابر کمترین ضربه‌ها، صدمات زیادی به آنها وارد می‌شود.

اصطکاک موجود بین ناشران و شرکت‌های توزیع، از جمله مسایلی است که جعفری به آن اشاره می‌کند و می‌افزاید: ناشران نباید همه گناه‌ها را متوجه شرکت‌های توزیع بدانند، چرا که دست ما بسته است. آنها می‌گویند یک‌سوم درآمدشان را باید به توزیع اختصاص دهند، ولی ما که وکیل وصی